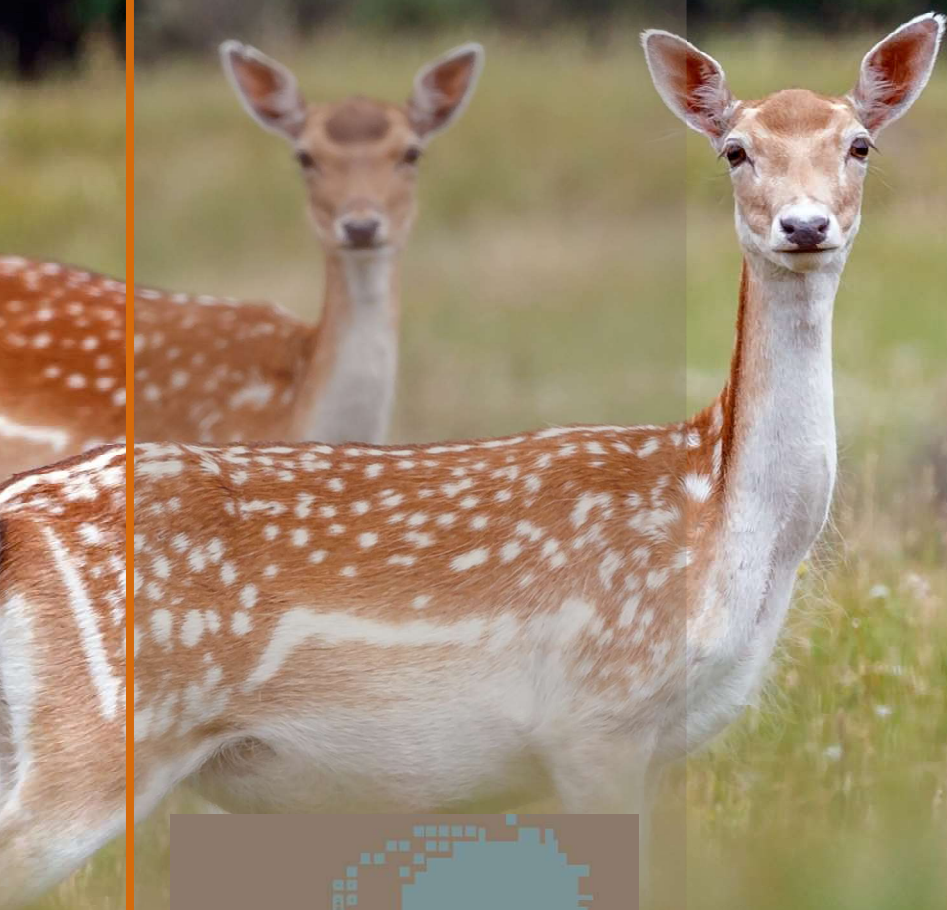

Rapportage beheer damherten

Beheerperiode 2019-2020

Colofon

Auteurs

'Stichting Faunabeheereenheid Noord-Holland'

Postadres

Spaarne 17
2011 CD Haarlem

Telefoon

023-2100223

E-mail

info@fbenoordholland.nl

Internet

<https://fbenoordholland.nl/>

Eindredactie

'Faunabeheereenheid Noord-Holland'

Fotografen/afbeeldingen

Kaft: shutterstock, Menno Scheafer

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	1
Samenvatting	2
1 Inleiding	3
1.1 Faunabeheerplan damherten.....	3
1.2 Provinciale opdrachten ter voorkoming van onnodig lijden	3
1.3 Gehanteerde begrippen en definities.....	3
1.4 Gegevensbronnen	4
2 De populatie en het plangebied	5
2.1 De populatie	5
2.2 Het plangebied	5
3 Resultaten beheerjaar 2019-2020	8
3.1 Totalen	8
3.2 Jaarrond optreden in de bufferzone en nulstandsgebied.....	9
3.3 Tendens afschotcijfers	11
4 Valwild	13
5 Effect op de populatie en wettelijke belangen.....	15
5.1 De populatieontwikkeling.....	15
5.2 Effect op de wettelijke belangen	15
6 Aanbevelingen komend beheerseizoen.....	17
Literatuur.....	19
Bijlage 1	20
Valwild en planmatig geschoten damherten per provincie en beheerzones.....	20

Samenvatting

Het beheer van de populatie damherten in Noord- en Zuid-Holland wordt uitgevoerd volgens het faunabeheerplan *Damherten in het Noord- en Zuid-Hollandse duingebied 2016 – 2020*. Het populatiebeheer is onderdeel van een in het beheerplan beschreven samenhangend pakket aan maatregelen om de schade aan flora en fauna, het verkeer en landbouwgewassen terug te brengen tot een aanvaardbaar niveau en daarbij tegelijkertijd het duurzaam voortbestaan van de populatie te garanderen.

Het doel van het populatiebeheer is om de populatie damherten tijdens de looptijd van het huidige faunabeheerplan terug te brengen naar 800 tot 1000 getelde damherten waarvan 600-800 in het leefgebied AWD-BN en circa 200 in het NPZK. Buiten het leefgebied wordt een nulstand nagestreefd. Na afloop van ieder beheerjaar wordt de voortgang van het beheer geëvalueerd. Ter voorkoming van onnodig lijden van damherten geldt in Noord- en Zuid-Holland een provinciale opdracht om zieke en gewonde damherten (en reeën) te doden. Ook daarover wordt gerapporteerd.

In het beheerjaar 2019-2020 zijn in het hele plangebied 2640 damherten geschoten. Vrijwel evenveel als in het voorgaande seizoen. Veruit de meeste damherten zijn in de leefgebieden geschoten, bovendien allemaal in de leefgebieden NPZK en AWD-BN. In leefgebied Coepelduynen komen geen damherten voor maar, met enige regelmaat worden wel damherten aangetroffen (en geschoten) in het aangrenzende nulstandsgebied. Afgelopen beheerjaar zijn hier 10 damherten geschoten.

In het beheerjaar 2019-2020 zijn 105 damherten gemeld als valwild. Vrijwel evenveel als in het voorgaande beheerjaar. In 58 van de 105 gevallen is aangegeven dat het valwild als gevolg van een aanrijding betrof. De Zeeweg is duidelijk een hotspot, met ongeveer de helft van het totaal aantal als valwild gemelde damherten

in de leefgebieden NPZK en AWD-BN daalt de omvang van de populatie door het ingezette beheer. Het aantal damherten is in de afgelopen beheerperiode teruggebracht tot het niveau 2014/2015.

De rijkdom aan flora en fauna lijkt nog steeds verder achteruit te gaan, van herstel is zeker nog geen sprake. Het aantal aanrijdingen met damherten neemt ondanks het populatiebeheer in het leefgebied nog niet af. Als gevolg van het consequent beheren in de bufferzone en nulstandsgebieden zijn er sinds 2016 geen meldingen meer van schade aan landbouwgewassen.

Hoewel het duidelijk is dat het aantal damherten in het plangebied afneemt, is ook duidelijk dat met in totaal ruim 3200 getelde damherten rond 1 april 2020 de streefstand van 800-1000 damherten nog niet is bereikt.

Aanbevolen wordt om komend beheerseizoen wederom te streven naar maximale benutting van de vergunningsruimte, oftewel een afschot tenminste gelijk aan dat van afgelopen beheerseizoen. Ook is het aan te bevelen komend seizoen te blijven focussen op afschot van hinden en kalveren om de groei zo snel mogelijk te remmen.

Gezien het feit dat er nog altijd damherten geschoten moeten worden buiten het leefgebied en in de bufferzones ligt het voor de hand ook dit beheer onverminderd voort te zetten. Het aantal aanrijdingen op de Zeeweg vraagt naast een inzet op mogelijke extra maatregelen ook om intensiever uitgevoerd beheer in de bufferzone.

1 Inleiding

1.1 Faunabeheerplan damherten

Het beheer van de populatie damherten in Noord- en Zuid-Holland wordt uitgevoerd volgens het faunabeheerplan *Damherten in het Noord- en Zuid-Hollandse duingebied 2016 – 2020*. Het populatiebeheer is onderdeel van een in het beheerplan beschreven samenhangend pakket aan maatregelen om de schade aan flora en fauna, het verkeer en landbouwgewassen terug te brengen tot een aanvaardbaar niveau en daarbij tegelijkertijd het duurzaam voortbestaan van de populatie te garanderen.

Het doel van het populatiebeheer is om de populatie damherten tijdens de looptijd van het huidige faunabeheerplan terug te brengen naar 800 tot 1000 getelde damherten waarvan 600-800 in het leefgebied AWD-BN en circa 200 in het NPZK. Buiten het leefgebied wordt een nulstand nagestreefd.

Het beheerjaar loopt van 1 april tot en met 31 maart; de periode tussen de jaarlijkse tellingen. In de bufferzones en de nulstandsgebieden wordt jaarrond opgetreden bij dreigende schade, binnen de leefgebieden wordt beheer uitgevoerd tussen 1 november en 31 maart conform de in Noord-Holland afgegeven ontheffing¹.

Na afloop van ieder beheerjaar wordt de voortgang van het beheer geëvalueerd. Daarbij wordt gekeken naar resultaten van het uitgevoerde afschot, het valwild, het aantal aanrijdingen met damherten, de getaxeerde landbouwschade en de populatieontwikkeling aan de hand van de jaarlijkse tellingen. Dit beheerrapport bevat de gedetailleerde gegevens van het beheerseizoen 2019/2020 plus de totalen van voorgaande seizoenen vanaf de start van het beheerplan in 2016. Verder bevat het een aanbeveling voor het komende beheerseizoen. We presenteren op hoofdlijnen ook de populatieontwikkeling van de damherten. Voor de details in de populatieontwikkeling verwijzen we naar de door de FBE-Noord-Holland uitgebrachte telrapportage (zie <https://fbenoordholland.nl/publicaties>).

1.2 Provinciale opdrachten ter voorkoming van onnodig lijden

Ter voorkoming van onnodig lijden van damherten geldt in Noord- en Zuid-Holland een provinciale opdracht om zieke en gewonde damherten (en reeën) te doden. We rapporteren hier ook over het in dit kader geschoten dieren. Deze dieren worden gevat onder de noemer 'valwild'

In Noord-Holland is een opdracht van kracht (Wnb besluit 15, 2019) die het mogelijk maakt om in de gehele provincie, inclusief de bebouwde kom en terreinen die niet voldoen aan de vereisten van een jachtveld, zieke en gewonde damherten (*Dama dama*) en reeën (*Capreolus capreolus*) te doden ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren.

In Zuid-Holland is een aanwijzing van kracht op grond van de (voormalige) Flora- en faunawet, die overgangsrechtelijk geldt als 'opdracht'. Deze aanwijzing maakt het mogelijk om in de gehele provincie gedurende het gehele jaar zieke en gewonde damherten en damherten die een acuut gevaar vormen voor de verkeersveiligheid te doden, ook in de bebouwde kom en in velden die niet voldoen aan de jachtveldvereisten (PZH-2010-178900422/ PZH-2011-299830429/ PZH-2011-301880843).

1.3 Gehanteerde begrippen en definities

Hert: mannelijk damhert van 1 jaar of ouder

¹ In het Zuid-Hollandse deel van het leefgebied is populatiebeheer toegestaan vanaf 1 september. Omdat de provinciegrens door de AWD loopt is door beheerder Waternet gekozen voor een eenduidige startdatum van 1 november. Gebieden ten zuiden van de AWD zijn aangewezen als bufferzone waar jaarrond gericht ingrijpen is toegestaan.

Hinde: vrouwelijk damhert van 1 jaar of ouder

Kalf: damhert in zijn/haar eerste levensjaar

Onbekend: damhert niet ingedeeld in een geslachts-levensfase (soms is een van beide wel bekend)

Beheer: Onder beheer wordt in dit rapport verstaan: *Het planmatig en gecoördineerd beheer van damherten door middel van afschot ter voorkoming van onevenredige schade aan maatschappelijke belangen op basis van het faunabeheerplan.* Dit wordt ook wel aangeduid als 'actief beheer' als onderscheid van het 'reactief beheer' (het uit het lijden verlossen van damherten).

Valwild: alle damherten die door andere redenen dan het planmatig beheer zijn overleden. Daaronder vallen zowel damherten die zijn gestorven of uit hun lijden zijn verlost als gevolg van een aanrijding, of andere oorzaken als damherten die dood zijn gevonden en wellicht een natuurlijke dood zijn gestorven.

1.4 Gegevensbronnen

De gegevens die in dit rapport gebruikt zijn komen uit de digitale registratiesystemen van FBE Noord-Holland (FRS) en FBE Zuid-Holland (DORA). Er kunnen in de in deze rapportage gepresenteerde cijfers kleine afwijkingen voorkomen ten opzichte van voorgaande jaarrapportages als gevolg van kleine correcties die zijn doorgevoerd in de dataset. Het gaat daarbij vooral om gegevens die al wel beschikbaar waren, maar niet goed waren ingevoerd in de datasystemen. Ook kunnen beheerders wellicht iets andere cijfers hebben gepresenteerd als nauwkeurig de periode tussen 2 tellingen is aangehouden. De tellingen zijn altijd rond 1 april wat in deze rapportage als grens voor een beheerjaar wordt gehanteerd, maar soms een week eerder of later.

2 De populatie en het plangebied

2.1 De populatie

De populatie damherten in het plangebied leeft vrijwel geheel in de duingebieden Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD), De Blink en Boswachterij Noordwijk (leefgebied AWD-BN) en in het Nationaal Park Zuid-Kennemerland (leefgebied NPZK). De populatie is in leefgebied NPZK in de jaren '50 gestart met enkele uitgezette dieren. Van daaruit zijn dieren uitgezworven door de regio en in de loop der jaren aangevuld met uit privécollecties losgelaten en/of ontsnapte dieren. Sinds de jaren '90 is met name in de AWD de populatie snel gaan groeien, doordat daar geen actief beheer plaatsvond. In het NPZK is in de periode vanaf eind jaren '80 tot 2009 door actief beheer een populatie van 200 dieren nagestreefd, waardoor de populatie nooit het niveau heeft bereikt zoals in de AWD. Tussen 2009 en 2016 heeft ook hier geen beheer van de populatie plaatsgevonden en is ook deze deelpopulatie flink toegenomen. Vanaf 2016 wordt in de leefgebieden populatiebeheer toegepast om de populatie terug te brengen naar de streefstand van in totaal 800-1000 dieren te bepalen volgens de methode van de jaarlijkse tellingen.

2.2 Het plangebied

Het plangebied ligt tussen IJmuiden en Den Haag en ligt in de provincies Noord- en Zuid-Holland, zie Figuur 1. Het plangebied is opgedeeld in vier deelgebieden (A, B, C en D), die van elkaar zijn gescheiden door bebouwing, infrastructuur of water. Binnen ieder gebied wordt onderscheid gemaakt in een leefgebied voor damherten met daarbinnen een bufferzone. Buiten het leefgebied ligt een zogenaamd nulstandgebied.

- **Leefgebied:** het groen omrande deel van de kaart: het gaat hier om (voornamelijk) duingebied, waarin de damhertenpopulatie zich kan en mag handhaven. De totale omvang van de vier leefgebied is 10.248 ha.
- **Bufferzone:** oranje vlakken op de kaart. Dit zijn zones in de buitenranden van de leefgebieden waar frequent damherten het leefgebied verlaten en daarbij op autowegen en/of landbouwgronden en/of de bebouwde kom komen. Deze zones horen bij het leefgebied, maar er geldt een ander beheer. In een bufferzone kan de beheerder jaarrond gericht ingrijpen om te voorkomen dat herten het leefgebied verlaten en hierdoor voor schade en overlast zorgen. Het zijn vrijwel alleen mannelijke dieren die dit doen.
- **Nulstandgebied:** de zone binnen het plangebied (rode lijn) en buiten het leefgebied (groene lijn). Het gaat hier om (voornamelijk) agrarisch en bebouwd gebied waar het damhert ongewenst is vanwege de schadedreiging. In dit gebied zijn damherten ongewenst (nulstand) en is jaarrond ingrijpen toegestaan om de nulstand te bereiken.

Binnen gebieden A, B, C en D bevinden zich van noord naar zuid onderstaande leefgebieden:

Leefgebied Nationaal Park Zuid-Kennemerland (NPZK)

Het leefgebied NPZK bestaat uit het noordelijkste deel van het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid en bevat het Nationaal Park Zuid-Kennemerland. Het is een duingebied gelegen tussen IJmuiden en Zandvoort. Het is in beheer bij Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland (PWN), Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, de gemeenten Velsen, Bloemendaal en Zandvoort en een aantal particuliere landgoedeigenaren. Dit leefgebied is circa 3402 ha groot.

Leefgebied Amsterdamse Waterleidingduinen-Boswachterij Noordwijk (AWD-BN)

Het leefgebied AWD-BN bestaat uit het zuidelijkste deel van het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid. Het is een duingebied tussen Zandvoort en Noordwijk aan Zee en bevat de Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD), Het Langeveld, De Blink en Boswachterij Noordwijk. Dit leefgebied ligt voor een deel in Noord-Holland en een deel in Zuid-Holland. De AWD en het grootste deel van De Blink zijn eigendom van de gemeente Amsterdam en in beheer bij Waternet. Het Langeveld en een deel van De Blink worden beheerd door het Zuid-Hollands Landschap.

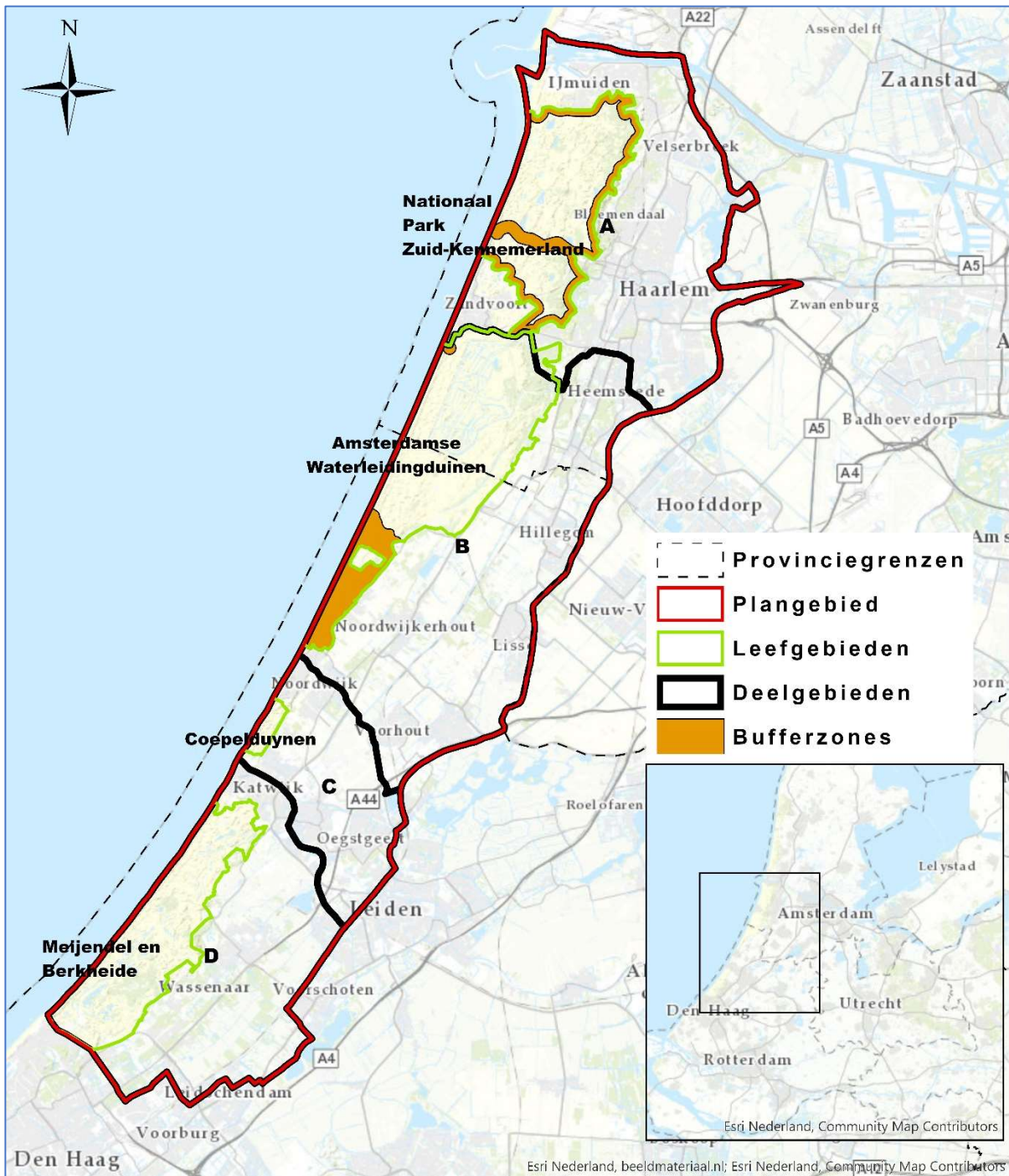
Staatsbosbeheer is de beheerder van Boswachterij Noordwijk en het westelijke deel van De Blink. Alles bij elkaar is het leefgebied circa 4059 ha groot.

Leefgebied Coepelduynen (CPD)

Het leefgebied CPD bestaat uit het Natura 2000-gebied de Coepelduynen, dat zich bevindt tussen Noordwijk aan Zee en Katwijk. Het is grotendeels in beheer bij Staatsbosbeheer en het is circa 152 ha groot.

Leefgebied Meijndel en Berkheide (M&B)

Leefgebied M&B bestaat uit het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide en ligt tussen Katwijk en Den Haag. Het is in beheer bij Dunea en Staatsbosbeheer en het is circa 2635 ha groot.

Figuur 1: het plangebied uit het beheerplan Damherten met de ligging van de deelgebieden, de leefgebieden en de bufferszones daarin.

3 Resultaten beheerjaar 2019-2020

3.1 Totalen

In het beheerjaar 2019-2020 zijn in het hele plangebied 2640 damherten geschoten. Deze zijn allemaal geschoten in de deelgebieden A, B en C. In deelgebied D zijn geen herten geschoten. Uit de telrapportages van afgelopen jaren blijkt dat hier ook maar zeer incidenteel een damhert wordt waargenomen.

In tabel 1 staat het aantal geschoten damherten weergegeven voor de verschillende beheerzones en per geslachtsleeftijdscategorie. In bijlage 1 staan de aantallen uitgesplitst per provincie. Veruit de meeste damherten zijn in de leefgebieden geschoten, bovendien allemaal in de leefgebieden NPZK (deelgebied A) en AWD-BN (deelgebied B). In leefgebied Coepelduynen (deelgebied C) komen geen damherten voor maar, met enige regelmaat worden wel damherten aangetroffen (en geschoten) in het aangrenzende nulstandsgebied. Afgelopen beheerjaar zijn hier 10 damherten geschoten.

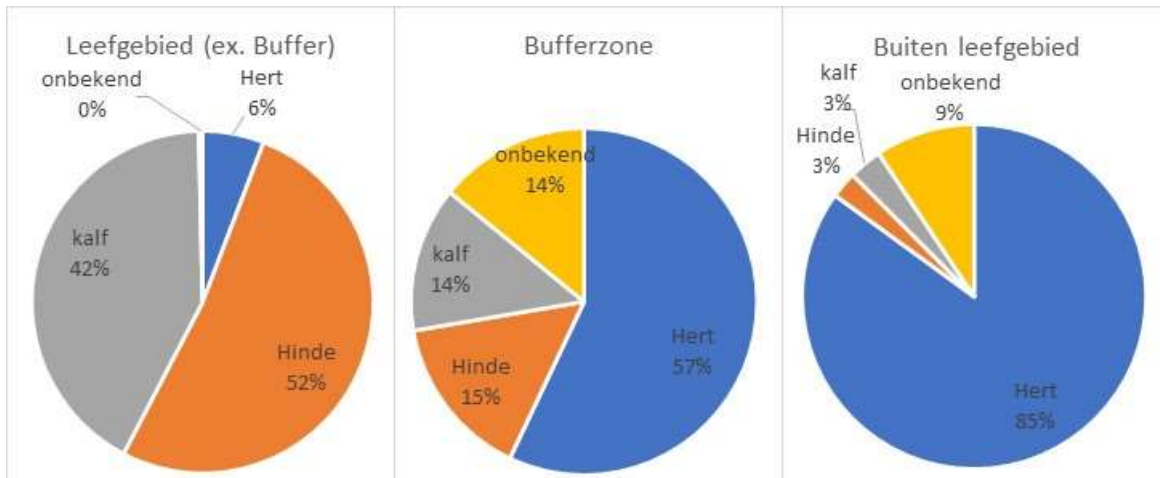
In de bufferzone en buiten het leefgebied zijn vrijwel evenveel damherten geschoten, respectievelijk 177 en 160. De dieren die als 'onbekend' zijn gelabeld waren ten minste voor 67% van het mannelijk geslacht, maar in een onbekende leeftijdsfase. Het ging daarbij op een enkele uitzondering na steeds om het uit het lijden verlossen van valwild.

zone	Hert	Hinde	kalf	onbekend	Totaal
Leefgebied (excl. buffer)					
deelgebied A (NH)	82	164	139	0	385
deelgebied B (NH+ZH)	52	1030	828	8	1918
Totaal leefgebied	134	1194	967	8	2303
Bufferzone					
deelgebied A (NH)	57	25	22	23	127
deelgebied B (NH+ZH)	44	2	2	2	50
Totaal bufferzone	101	27	24	25	177
Buiten leefgebied					
deelgebied A (NH)	52	1	3	13	69
deelgebied B (NH+ZH)	76	2	2	1	81
deelgebied C (ZH)	8	1	0	1	10
Totaal buiten leefgebied	136	4	5	15	160
Totalen					
Totaal	371	1225	996	48	2640

In het leefgebied was iets meer dan de helft van de geschoten dieren een hinde en iets meer dan 40% kalf. Van de geschoten kalveren was 55% van het mannelijk geslacht.

In de bufferzone zijn vooral herten geschoten (57%), hinden en kalveren maakten hier 29% uit van het totaal. De rest is als onbekend genoteerd en betrof zoals gezegd valwild.

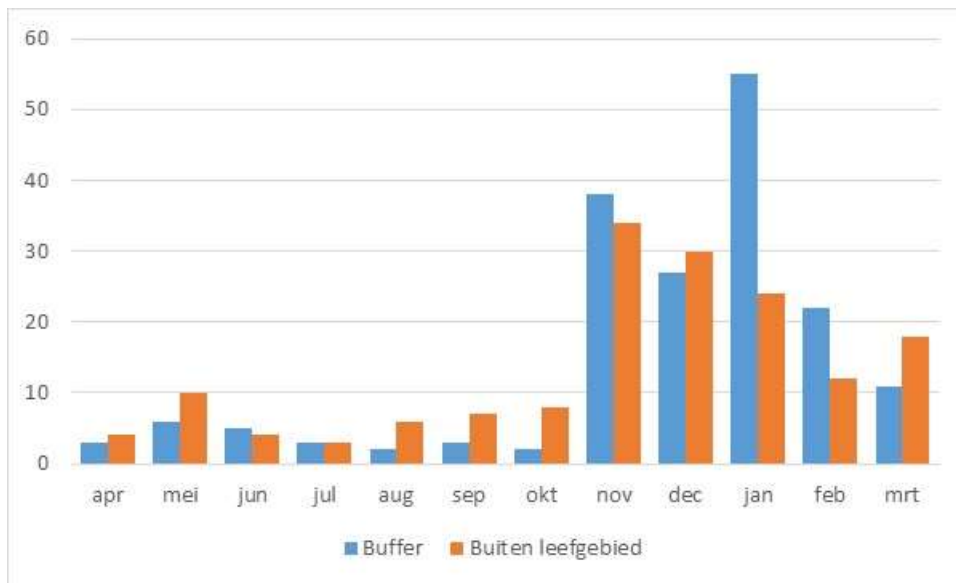
De buiten het leefgebied geschoten dieren zijn bijna allemaal van het mannelijk geslacht. Dat geldt ook voor de 'onbekend' gelabelde dieren (geslacht bekend, maar leeftijdsfase onbekend gebleven), samen maken ze 95% uit van het totaal.

Figuur 2: procentuele verdeling van de geschoten damherten over de geslachten en leeftijdsfase.

3.2 Jaarrond optreden in de bufferzone en nulstandsgebied

Om schade aan wettelijke belangen buiten het leefgebied (verkeer en landbouw) te voorkomen, kan in de bufferzone en het nulstandsgebied jaarrond worden opgetreden. In Figuur 3 is het aantal geschoten damherten in het afgelopen beheerjaar uitgezet per maand. Te zien is dat er in het voorjaar en zomer maandelijks een relatief gering aantal dieren is geschoten, maar in de winterperiode is dat aantal beduidend hoger. Beheerders geven aan ook in de maanden buiten de periode van actief beheer heel frequent te controleren in de bufferzone, maar dan weinig herten aantreffen die dreigen uit te treden. Dit strookt ook met het relatief lage aantal geschoten dieren buiten het leefgebied waar, in verband met de directe dreiging van gevaar, heel consequent wordt opgetreden. De meest voor de hand liggende verklaring voor de piek aan afschot in de winterperiode is de zoektocht van een deel van de damherten naar andere voedselbronnen als de grassen en kruiden in het duingebied in hoeveelheid sterk zijn afgenomen en bovendien nog maar weinig voedingswaarde bieden. Bermen en bemeste graslanden kunnen dan een aantrekkelijk alternatief vormen. Het zijn over het algemeen de mannelijke dieren die dit doen. De hinden met hun kalveren kiezen meer voor de veiligheid van hun bekende leefomgeving. Door consequent beheer in de bufferzone en daarbuiten neemt het aantal dieren hier blijkbaar weer af.

Figuur 3: aantal geschoten damherten beheerjaar 2019-20 per maand in de bufferzone en buiten het leefgebied.

In Figuur 4 zijn de aangegeven locaties getoond van geschoten damherten buiten de leefgebieden en in de bufferzones. Te zien is dat beheer buiten het leefgebied vooral heeft plaatsgevonden op en nabij de bollenvelden in Zuid-Holland en langs de randen van leefgebied NPZK. De damherten in het dorp Zandvoort betreffen allemaal valwild (aanrijdingen of anderszins gewond geraakt), de overige damherten buiten het leefgebied in Noord-Holland betreffen zowel valwild als nulstandsbeheer.

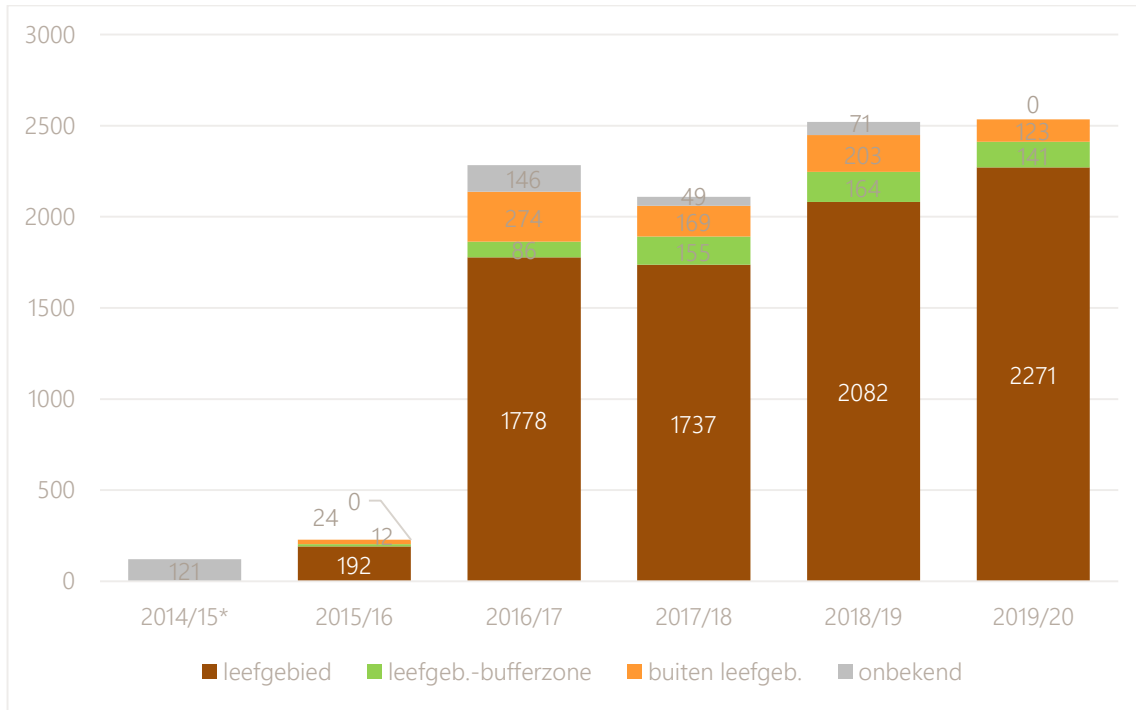

Figuur 4: Opgegeven locaties van geschoten damherten buiten de leefgebieden (rood) en in de bufferzones (geel) in het beheerjaar 2019/2020

3.3 Tendens afschotcijfers

In Noord-Holland was de ontheffing voor het populatiebeheer sinds begin 2016 van kracht maar als gevolg van nog lopende juridische procedures is het populatiebeheer pas goed op gang gekomen vanaf 1 november in dat jaar. In Zuid-Holland is op grond van het aanwijzingsbesluit al eerder gestart met het beheer van zieke en gewonde damherten en damherten die een acuut gevaar vormen voor de verkeersveiligheid.

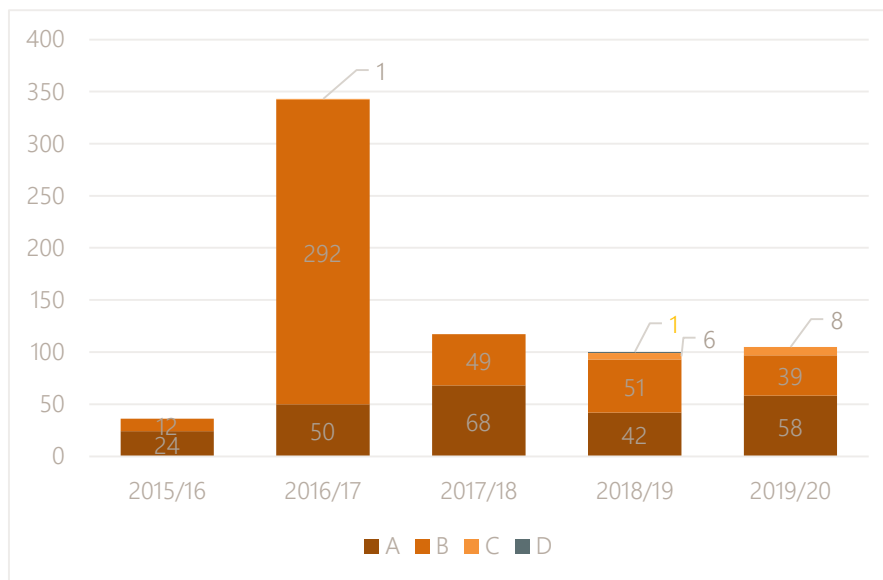
Tijdens de beheerperiode 2016/2017 en 2017/2018 was het gerealiseerde afschot binnen het leefgebied iets minder hoog dan in de laatste seizoenen als gevolg van weersomstandigheden (bij sneeuw of vorst wordt niet beheerd) en de noodzakelijke inzet op reactief beheer (veel verzwakte dieren).

Figuur 5: aantal geschoten damherten per beheerjaar en per beheerzone.

4 Valwild

In het kader van de provinciale opdrachten van zowel Noord- als Zuid-Holland wordt jaarrond opgetreden om onnodig lijden van damherten (en reeën) te voorkomen (zie 1.2). In het beheerjaar 2019-20 zijn 105 damherten gemeld als valwild. Vrijwel evenveel als in het voorgaande beheerjaar. In dit beheerjaar is het meeste valwild aangetroffen in deelgebied A gevolgd door deelgebied B.

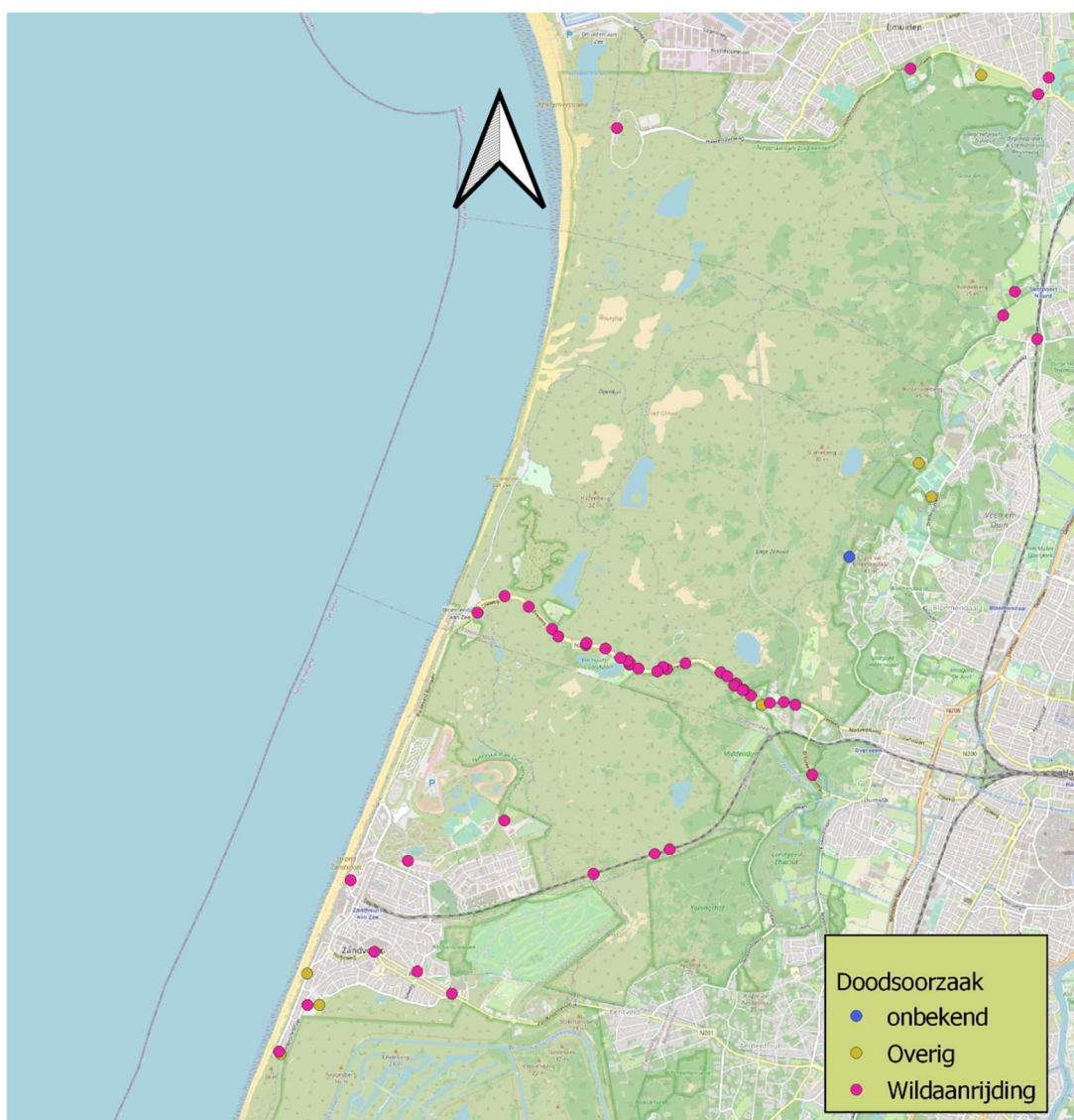

Figuur 6: aantallen valwild per beheerjaar en deelgebied (A,B,C,D).

In 58 van de 105 gevallen is aangegeven dat het valwild als gevolg van een aanrijding betrof. De Zeeweg is duidelijk een hotspot met ongeveer de helft van het totaal aantal als valwild gemelde damherten. (zie Figuur 7). Valwild waarbij andere oorzaken zijn gemeld dan een aanrijding komt iets meer voor in deelgebied B dan in de andere deelgebieden en de locaties liggen voornamelijk binnen het leefgebied. Precieze oorzaken zijn divers van aard en lang niet altijd duidelijk. Voor een deel gaat het om damherten die een natuurlijke dood zijn gestorven.

Boswachters van Waternet melden dat er afgelopen seizoen tot opzichte van voorgaande jaren 'veel' (circa 20 stuks) dode damhertkalveren zijn aangetroffen in het leefgebied AWD-BN. Mogelijk kan dit worden verklaard doordat rond de geboortepiek de weersomstandigheden voor pasgeboren kalveren niet erg goed waren; het heeft relatief veel geregend en de temperaturen waren lager dan gemiddeld voor deze periode (bron weerstatistieken KNMI-station Schiphol). Overige gevallen betreffen deels restanten van een volwassen damhert waarvan een natuurlijke dood wordt vermoed, verdronken dieren, dieren die gewond zijn geraakt in hekwerken en/of dieren die gewond na een aanrijding het gebied in zijn gevluht.

Het is niet goed mogelijk om in de datasets achteraf onderscheid te maken tussen dieren die een natuurlijk dood zijn gestorven en dieren die door een incident om het leven zijn gekomen. Op grond van de aangegeven doodsoorzaken en de bijgevoegde opmerkingen is echter wel duidelijk dat het aandeel dieren dat een natuurlijke dood is gestorven in het totaal zeer klein is, waardoor dit het jaartotaal van het valwild nauwelijks beïnvloedt.

Figuur 7: locaties valwild seizoen 2019/20 deelgebied A

5 Effect op de populatie en wettelijke belangen

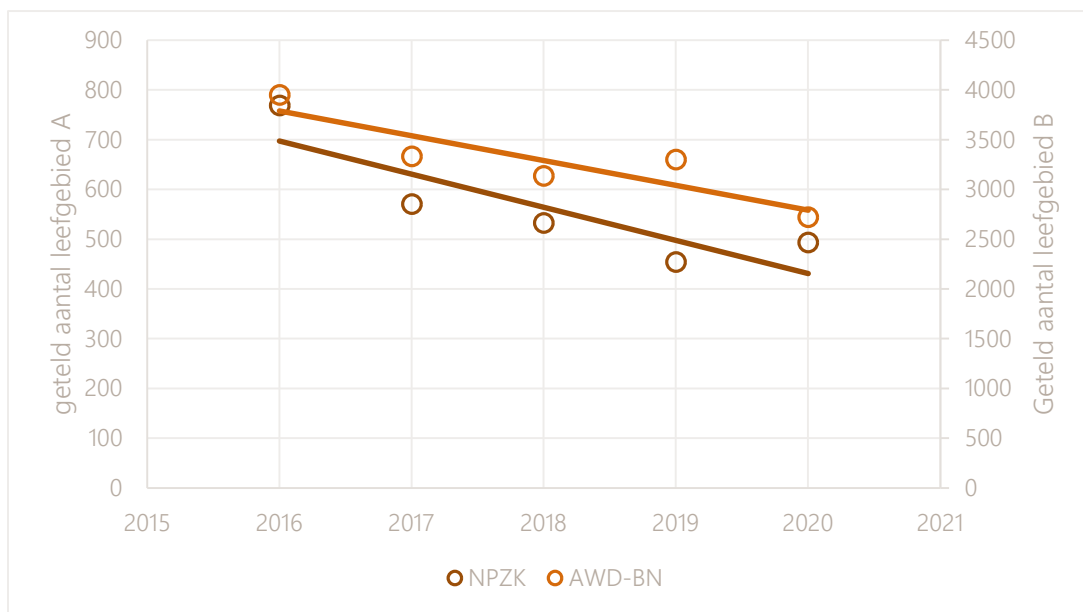
5.1 De populatieontwikkeling

Het doel van het populatiebeheer is een getelde populatie van 800-1000 damherten waarvan 600-800 in het leefgebied AWD-BN en circa 200 in leefgebied NPZK. In de leefgebieden Coepelduynen en Meijendel-Berkheide leeft (nog) geen populatie damherten.

Voor de details van de populatie-ontwikkeling verwijzen we naar de apart uitgebrachte telrapportage 2020 (Fbe Noord-Holland, 2020). Hier behandelen we slechts de grote lijnen. We verwijzen ook naar de telrapportage voor een uitgebreide duiding van het telresultaat 2020. Deze laatste telling is namelijk niet volledig volgens protocol uitgevoerd, als gevolg van de landelijke richtlijnen om de verspreiding van Covid19 te beperken. Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat als gevolg van de aangepaste telmethode in 2020 een duidelijke afwijkend telresultaat is verkregen. Daarom hebben we hier het resultaat wel weergegeven in de trendgrafiek. Tellingen in de komende jaren zullen daarover echter meer duidelijkheid verschaffen over de juistheid daarvan.

In Figuur 8 is te zien dat in de leefgebieden NPZK en AWD-BN de omvang van de populatie daalt door het ingezette beheer. Het aantal damherten is in de afgelopen beheerperiode teruggebracht tot het niveau 2014/2015.

In het leefgebied NPZK gaat zowel het aantal getelde hinden, kalveren als herten omlaag. In leefgebied AWD-BN neemt vooral het aantal hinden en kalveren sterk af en neemt het aantal herten vooralsnog toe. Waternet, die het grootste deel van dit deelgebied beheert, focust het beheer op hinden en kalveren om vooral de groeisnelheid van de populatie te verlagen. Een logisch gevolg daarvan is dat het aantal herten gestaag kan blijven toenemen. In een latere fase van het beheer ontstaat ruimte om ook het aantal herten terug te brengen tot ongeveer een aantal dat gelijk is aan het aantal hinden.

Figuur 8: tendens aantal getelde damherten in de leefgebieden NPZK en AWD-BN.

5.2 Effect op de wettelijke belangen

flora en fauna

Er wordt in het plangebied veel onderzoek gedaan naar de effecten van damherten op flora, fauna en de beschermde natuurwaarden. Daarbij wordt onder andere gekeken naar trends van soorten binnen de AWD en hoe die correleerden met toenemende aantallen damherten. Daarnaast wordt ook gekeken naar de trend van dezelfde

soorten in het ongeveer even grote NPZK dat deel uitmaakt van hetzelfde Natura 2000-gebied, maar waar het aantal damherten veel lager is. Ook trends elders in de duinstreek worden in ogenschouw genomen. We behandelen hier niet uitputtend alle resultaten, maar slechts summier de meest recente informatie. Voor een compleet overzicht van alle publicaties verwijzen we naar de website van de Amsterdamse Waterleidingduinen: <https://awd.waternet.nl/>

Oosterbaan & Mourik (2020) tonen op basis van bestaande flora- en vegetatiekarteringen op drie schaalniveaus effecten aan van overbegrazing van damherten op de vegetatie: biomassa, groeivormen en flora. De hoeveelheid biomassa van hogere en middel hoge planten neemt nog steeds sterk af. Het aantal karakteristieke plantensoorten waaronder ook veel korstmossen en hun bedekking nemen af. Enkele giftige en/of sterk geurende soorten en enkele mossoorten profiteren daarvan.

Oosterbaan e.a. (2019a) komen in de provinciale florakartering in het kader van Natura 2000 monitoring (uitvoering veldwerk: 2017-2018) tot vergelijkbare conclusies en stellen dat vrijwel alle niet-giftige of sterk geurende soorten in meer of mindere mate last hebben van de begrazing door damherten. Ook worden beheeringrepen gericht op versterking en/of herstel van de soortenrijkdom gefrustreerd door overbetreding en overbegrazing door damherten (Oosterbaan 2019b).

Wallis de Vries (2020) komt tot de conclusie dat de afname van vlinderpopulatie zich in 2017-2018, nadat damhertbeheer is gestart, op een laag niveau lijkt te stabiliseren ten opzichte van 2015-2016. Van significante verbetering is (nog) geen sprake.

In 2018 maakte Kooiman e.a. duidelijk dat de afname van de soortenrijkdom ook de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000 bedreigt. Als gevolg van de achteruitgang in flora en fauna is voor vijf van de habitattypen in het plangebied schade door overbegrazing en betreding door damherten aangetoond: de Grijze duinen (duingraslanden), Duinheiden met struikhei, Vochtige duinvalleien, Duindoornstruwelen en Duinbossen. Hier voldoet Nederland dus niet aan de Europese verplichting om ze te beschermen. Ook het behoud- of uitbreidingsdoel voor de Nauwe korfslak is bedreigd door de overbegrazing door damherten.

De conclusie is dat de rijkdom aan flora en fauna nog steeds verder achteruit gaat en dat van herstel zeker nog geen sprake is.

Verkeersveiligheid en schade aan landbouwgewassen

Het aantal aanrijdingen met damherten neemt ondanks het populatiebeheer in het leefgebied nog niet af. Vooral de Zeeweg (N200) vraagt daarbij de aandacht. Om die reden is inmiddels een werkgroep actief om onderzoek te doen naar mogelijkheden voor aanvullende maatregelen langs de Zeeweg. Verbeteren van bestaande rasters, dichtzetten van wildwissels en aanpassing van bermbeheer (begroeiing en maaien) zijn de eerste acties die nog in 2020 worden geïmplementeerd.

Het consequent beheren in de bufferzone en nulstandsgebieden lijkt, ondanks dat het aantal aanrijdingen nog niet is gedaald, wel zijn vruchten af te werpen. Sinds 2016 zijn er geen meldingen van schade aan landbouwgewassen (bron: Bij12-Faunafonds). Voortzetting van het beheer blijft daarvoor echter wel noodzakelijk gezien het aantal damherten dat nog steeds moet worden geschoten in de bufferzone en op de agrarische velden (zie Figuur 4).

6 Aanbevelingen komend beheerseizoen

Hoewel het duidelijk is dat het aantal damherten in het plangebied afneemt, is ook duidelijk dat met in totaal ruim 3200 getelde damherten rond 1 april 2020 de streefstand van 800-1000 damherten nog niet is bereikt.

Modellering

Op verzoek van de FBE Noord-Holland en Waternet heeft Wageningen Environmental Research (WEnR) de populatie damherten gemodelleerd om op basis daarvan advies te kunnen geven over het jaarlijkse afschot wat nodig is om de streefstand te halen. Dit is berekend voor 2 beheeropties: de streefstand bereiken bij de telling van 2022 ende streefstand bereiken aan het einde van de beheerperiode (2026). Gezien de druk op de wettelijke belangen is het wenselijk de doelstand zo snel als redelijkerwijs mogelijk te behalen.

Het is niet goed bekend welk percentage dieren wordt geteld ten opzichte van het werkelijke aantal. De uitkomst van het WEnR-model wordt daarom gegeven in verschillende scenario's voor het getelde percentage (50, 60, 75 en 90%), wat veel mogelijke uitkomsten geeft. Uit onderzoek in de AWD komen goede aanwijzingen dat hier in recente jaren circa 75% van de werkelijke populatie wordt geteld². Daarom gaan we voor de populatie in het leefgebied AWD-BN uit van resultaten van de scenario's, waarbij een geteld percentage van 75% is aangehouden. Voor de populatie in het leefgebied NPZK is de observatiekans minder duidelijk. Door de onoverzichtelijkheid van het terrein en de geringere ontsluiting door paden is die naar alle waarschijnlijkheid lager dan in de AWD. Voor NPZK is daarom gerekend met het uitgangspunt dat hier 60% wordt waargenomen tijdens de telling.

Als gevolg van de coronamaatregelen heeft de telling van 2020 plaatsgevonden volgens een iets aangepaste uitvoering. Op het leefgebied Meijndel-Berkheide na, is door vrijwel alle telploegen wel geteld maar veel telploegen bestonden uit minder mensen dan gebruikelijk. Het is niet helemaal duidelijk wat daarvan precies de invloed is op het telresultaat. Daarom is aan WEnR gevraagd de populatie in 2020 modelmatig te berekenen op basis van de voorgaande jaren. Ook hierbij zijn bovengenoemde waarnemingspercentages van 75% voor leefgebied AWD-BN en 60% voor leefgebied NPZK aangehouden.

De doelstand zo snel mogelijk bereiken.

Op grond van de modeluitkomsten lijkt het mogelijk om de doelstand te bereiken in de komende 2 beheerseizoenen. Voor leefgebied NPZK is daarvoor een afschot nodig van circa 420 damherten komend beheerseizoen en circa 230 het volgende seizoen.

Voor leefgebied AWD-BN zijn die aantallen circa 1700 voor komend seizoen en 830 tot 950 (afhankelijk van de verhouding mannelijke/vrouwelijke dieren in het afschot) in het volgende seizoen.

Zowel voor leefgebied NPZK als AWD-BN is het berekende afschotvolume iets lager dan de realisatie in afgelopen beheerseizoen, maar nog altijd fors. Helemaal als we daarbij in ogenschouw nemen dat de populatie zelf steeds kleiner wordt. Het zal daardoor steeds meer inspanning vergen om hetzelfde aantal damherten te schieten.

Onzekerheden

De genoemde waarden voor het afschot zijn de meest waarschijnlijke uitkomsten van de modelberekening. Populatieparameters als geboortes en sterfte fluctueren in werkelijk jaarlijks. Het model houdt hier ook rekening mee. De modeluitkomsten krijgen daarom steeds een zogenaamd betrouwbaarheidsinterval mee. Dit interval geeft aan met welke zekerheid de uitkomst valt binnen de aangegeven grenswaarden. Hoe hoger die zekerheid, hoe groter het interval wordt. De realiteit is dus dat niet uitgesloten kan worden dat meer of minder afschot nodig is, dan berekend in het model. Verder zijn de weersomstandigheden en de bezoekersaantallen in de gebieden van invloed op de mogelijkheden om de beheeropgave te realiseren.

Het is daarom aan te bevelen "aan de veilige kant te gaan zitten" en komend beheerseizoen te streven naar maximale benutting van de vergunningsruimte, oftewel een afschot tenminste gelijk aan dat van afgelopen

² Medio januari 2020 zijn alle herten geteld met inzet van een vliegtuig uitgerust met laserveerapparatuur en fotocamera. Vergelijking van deze gegevens met tellingen uit 2020 en 2019 leidt tot de conclusie dat circa 75% van de werkelijke populatie is geteld.

beheerseizoen. Ook is het aan te bevelen komend seizoen te blijven focussen op afschot van hinden en kalveren om de groei zo snel mogelijk te remmen.

Mocht het effect op de populatie toch meevallen dan leidt deze strategie hooguit tot een lagere beheeropgave in het beheerseizoen 2021/22. Voor het effect van de damherten op schade aan flora en fauna, verkeer en landbouwgewassen zal het ook alleen maar gunstig kunnen uitpakken.

Voortzetting beheer bufferzone en buiten leefgebied

Gezien het feit dat er nog altijd damherten geschoten moeten worden buiten het leefgebied en in de bufferzones ligt het voor de hand ook dit beheer onverminderd voort te zetten. Het aantal aanrijdingen met name rond het leefgebied NPZK lijkt eerder toe dan af te nemen. Dat vraagt naast een inzet op mogelijke extra maatregelen ook om intensiever uitgevoerd beheer in de bufferzone.

Literatuur

FBE-Noord-Holland, 2020. Telrapportage duingebieden Noord- en Zuid-Holland 2020. Stichting Faunabeheereenheid Noord-Holland, Haarlem.

Kooiman, A., C. Bakker & M. Nijssen 2018. Natuurkwaliteit en PAS-herstelopgave in relatie tot reeds genomen maatregelen en de damhertenpopulatie in de Amsterdamse Waterleidingduinen (Kennemerland-Zuid). Advies OBN Deskundigenteam Duin- en Kustlandschap. Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren, Driebergen.

Oosterbaan, B.W.J., J. Mourik & R.I. Sikkes 2019b. Vegetatiekartering Amsterdamse Waterleidingduinen, Boogkanaal en De Blink 2016-2018. G&G-rapport 2018-78, Kwintsheul/ Alkmaar.

Oosterbaan, B.W.J. & J. Mourik 2020. Invloed van Damherten op de vegetatie in de AWD. Een analyse van de flora- en vegetatiegegevens tussen 1997 en 2017. Van der Goes en Groot 2020-x, Kwintsheul/ Alkmaar.

Wallis De Vries, M.F. 2020. Update van trends voor dagvlinders in de Amsterdamse Waterleidingduinen: 2016-2019. Rapport VS2019.045. De Vlinderstichting, Wageningen.

Bijlage 1

Valwild en planmatig geschoten damherten per provincie en beheerzones.

seizoen	Noord-Holland	Zuid-Holland	Onbekend
Actief beheer Leefgebied			
2015/16	199	29	0
2016/17	1736	402	146
2017/18	1862	199	49
2018/19	2158	291	71
2019/20	2174	361	0
beheer buiten Leefgebied			
2015/16	12	12	0
2016/17	50	224	146
2017/18	70	99	49
2018/19	64	139	71
2019/20	50	73	0
Valwild			
2015/16	30	6	0
2016/17	339	16	0
2017/18	115	3	0
2018/19	89	11	0
2019/20	90	15	0